

לקבלת המערכים בדואר אלקטרוני ללא תשלום, הרשמו באתר: actualia.shiuracher.org

מערכי האקטואליה מופצים ללא תשלום על ידי עמותת שיעור אחר, הפועלת להעצמת תלמידים ולקידום מעורבות של הציבור הישראלי במערכת החינוך. מטרת התכנית להקנות ידע ולעודד את החשיבה הביקורתית דרך דיון בנושאים החדשניים העומדים על סדר היום הציבורי.

כל מערכי השיעור ניתנים להורדה באתר actualia.shiuracher.org. הורדת המערכים מחייבת הרשמה חד-פעמית באתר. לפעילות נוספת של העמותה – העברת קורסי העשרה על-ידי מתנדבים – בקרו באתר www.shiuracher.org אין להפיץ את מערכי השיעור לשום גורם תמורת תשלום.

מערך השיעור נכתב בחסות חברת HP ישראל

שיעור אחר: גוונים ואקטואליה

רשת לא חברתית

מורים ואנשי חינוך שלום רב,

הרשתות החברתיות מהוות מקום בילוי מרכזי בקרב הילדים ובני הנוער. הן משמשות אותם מחד למטרות חיוביות, כגון שמירה על קשר עם חברים, הכרות עם חברים חדשים, פרסום עצמי וכדומה, אך מאידך הן משמשות גם למטרות שליליות, כגון כתיבת מסרים פוגעים, שיימינג, פרסום סרטים ותמונות פוגעניות, חרמות ועוד. פעילות פוגענית זו, אמנם מתרחשת עולם הווירטואלי, אך הינה אלימות לכל דבר, והיא נקראת "בריונות ברשת". לעתים הבריונות ברשת מלווה גם באלימות פיזית ו/או מילולית בביה"ס. התלמידים הנפגעים מאלימות זו, סובלים מאוד, ולעתים שותקים. חבריהם, לעתים עומדים מהצד ונמנעים מלסייע להם מסיבות שונות, כגון לחץ חברתי, חשש להיפגע בעצמם וכדומה. מערך זה עוסק בתופעה שלילית זו, ומציע בסיומו להכין קוד אתי כיתתי או שכבתי להתנהגות ברשתות החברתיות.

הערה: נושא השיעור אינו פשוט ויכול לעורר רגשות מצד התלמידים בכיתה, בעיקר אם מתרחשת בה אלימות כלשהי ברשת או בכיתה כלפי חלק מהתלמידים. לכן, יש להעביר את השיעור ברגישות רבה.

מטרות השיעור

- התלמידים יבחנו את נקודת המבט של הצדדים השונים בבריונות ברשת
- התלמידים יתוודעו להבדלים והקווים המשותפים בין בריונות ברשת לבריונות בחיים
- התלמידים יציעו דרכי התמודדות עם בריונות ברשת
- התלמידים ינסחו קוד אתי להתנהגות כיתתית ברשת

קהל היעד

יסודי וחט"ב

הכנה

- כרטיסיות של 2 סיפורי מקרה לחלוקה לקבוצות (בנספח). כדאי לבחור סיפור אחד מבין השניים
- פלקטים ריקים וטושים
- מחשב ומקרן – להקרנת סרט (לא חובה)
- רשימת ארגונים שניתן לפנות אליהם במקרה של פגיעה מבריונות ברשת (בנספח)
- כתבה על בריונות ברשת בקרב בני נוער – עבורך המורה. ניתן גם לתלות אותה בכיתה

הערה

- מערך השיעור מתאים לשיעור כפול. ניתן לפצל את השיעור ולהעביר את חלק ג', הכנת הקוד האתי, בשיעור נפרד.
- בסעיף ה' ישנן הצעות להרחבות אפשריות, בהתאם לזמן העומד לרשותכם ולהיכרותכם עם התלמידים.

העשרה למורה

- דו"ח מחקר על אלימות באינטרנט שהתבצע ע"י אוניברסיטת בר אילן והאוניברסיטה הפתוחה עבור משרד החינוך (2014).
- סקר ארצי מייצג בקרב בני נוער בגילאי 12-18 בנושא תופעת הפשיעה והבריונות ברשת בקרב בני נוער, מידת ההיפגעות, ומידת הדיווח וסיבות לאי דיווח. הסקר נערך ע"י מחלקת המחקר במשרד לביטחון הפנים (תחילת 2015) http://mops.gov.il/CrimeAndViolencePrevention/SafeSurfing/Pages/Internet_Damage_Data_10.2015.aspx
- סקר שנערך על ידי מכון שריד בקרב ילדים בכיתות ג'-ט' בנושא בריונות בביה"ס ובמרחב הווירטואלי (מרץ 2015) http://data.isoc.org.il/sites/default/files/bullying_2015.pdf

מהלך השיעור

א. מהי בריונות ברשת? [15 דקות]

1. באילו רשתות חברתיות אתם משתמשים? (ניתן לרשום על הלוח)
2. כמה מכם נתקלו במסרים פוגעניים כלפי חבר ברשת חברתית כלשהי? מי רוצה לשתף אותנו במקרה שמעע עליו? למורה אל תחייבו את התלמידים לשתף. יתכן שמדובר בפגיעה שהם חוו או ביצעו.

3. הסבר

פגיעה ברשת נקראת "בריונות ברשת". זוהי התנהגות פוגענית, שמבצעה משתמשים באמצעים טכנולוגיים כמו האינטרנט או הטלפון הנייד על מנת להשמיץ, להטריד, להביך, להפחיד או לתקוף מישהו. בריונות מקוונת יכולה להתרחש בכל אחת מהמדיות הדיגיטליות, פייסבוק, ווטסאפ, טוויטר בלוגים, צ'טים, פורומים, דואר אלקטרוני, אתרי אינטרנט ועוד. היא יכולה להיות מילולית, והיא יכולה להתבטא גם בפרסום של תמונות או סרטונים.

"חשוב להדגיש שאלימות ברשת יכולה להיות עבירה פלילית במקרים בהם היא מערבת: אימים, התחזות, פגיעה בפרטיות, לשון הרע וכדומה" (המידע לקוח מהאתר של [איגוד האינטרנט הישראלי](#))

4. מה לדעתכם חמור יותר – בריונות ברשת הווירטואלית או בחיים האמיתיים? מה ההבדלים ביניהן?

בריונות ברשת חמורה ביותר כמו גם בריונות בחיים האמיתיים. ההבדל הוא שבחיים, המעשה נעשה פנים אל פנים, דבר שלעיתים כואב יותר, אך לעתים גם יכול למזער את מעשה הפגיעה, משום שהפוגע פוגש את הקורבן שלו (למשל בחרם כיתתי). לעומת זאת, הפגיעה ברשת מופצת במהירות גבוהה יותר ולתפוצה גבוהה יותר, למשל סרט ביוטיוב יכול להגיע לכמות צפיות גבוהה מאוד, דבר שיכול להעצים את הפגיעה בהרבה, כיוון שלתוכן ברשת יש תיעוד, בניגוד לחרם בכיתה. לעתים גם יש קושי למחוק את המסר הפוגע, דבר שיכול להחריף את הפגיעה. משום כך, עליכם לקחת בחשבון שפגיעה ברשת דומה לפגיעה בחיים האמיתיים ולעתים אף קשה יותר. לעתים האלימות ברשת מלווה באלימות בחיים האמיתיים, לדוגמה – חרם שהתחיל בפייסבוק, עובר לחרם בכיתה, דבר שקשה שבעתיים לנפגע.

5. הקרנת סרטון נגד בריונות ברשת – "זה חייב להיפסק!"

בשלב זה ניתן להקרין את הסרטון שהכינו תלמידי כיתה ו' בביה"ס הדמוקרטי בהוד השרון (לא חובה).

<http://www.youtube.com/watch?v=mSc21mzf3Go>

לאחר הקרנת הסרטון ניתן לקיים דיון קצר:

- מה אתם חושבים על הסרט?
- האם זה מוכר לכם?
- איך לדעתכם מרגישים התלמידים?

ב. בריונות ברשת – נקודות מבט שונות [30 דקות]

6. פעילות בקבוצות

חלקו את הכיתה לקבוצות בנות כ- 3-4 תלמידים. חלקו לכל קבוצה קטע קריאה (בנספח) ובקשו מהם לדון במקרה שקיבלו. כל קטע מתייחס לצד אחד בסיפור של בריונות ברשת – הפוגע, הנפגע, חברה טובה, החברים לכיתה, ההורים, המחנכת. כל קבוצה מתבקשת להציע דרכי פעולה לצד שקיבלה.

הערות למורה

- בנספח יש שני סיפורי מקרה. תוכלו לבחור סיפור אחד שמתאים לכם יותר או את שניהם. תלוי גם במספר התלמידים בכיתה. חשוב לחלק את כל הקטעים בסיפור שבחרתם (בדגש על הצד הנפגע, הפוגעים, החברה הטובה והחברים).
- במידה שידוע לך על תופעות אלו בכיתתך, רצוי בעת החלוקה לקבוצות, להפריד בין תלמידים פוגעים לנפגעים.
- אם נראה לך שהעבודה בקבוצות לא מתאימה לכיתה, ניתן לבצע את הפעילות בפורום הכיתתי, ובכל פעם לשאול את התלמידים את השאלות הרלוונטיות לכל צד.

7. דיון במליאה

- בקשו מכל קבוצה לספר על הצד שהיא קיבלה בסיפור ועל הדיון שערכו בעקבותיו
- **למורה** אפשרות נוספת לבקש מהקבוצות להציג את הטיועונים שלהם אחת מול השנייה, כך שהקבוצות השונות יצטרכו לדבר זו עם זו ולא רק להציג את הטיועונים שלהם. במקרה כזה, יש להנחות את הקבוצות להתכונן לכך בעת עבודתן.
- מהי מידת האחריות של הילדים שלוחצים לייק או משתפים במסר הפוגעני?
- מהי מידת האחריות של הילדים שמתעלמים?
- מה יכולים לדעתכם המבוגרים לעשות – מורים והורים? האם הם יכולים לסייע לילד שנפגע? כיצד?

8. הסבר

חשוב להבין שלתלמיד שלוחץ לייק ישנה אחריות לפגיעה, למרות שלא רשם את המסר הפוגעני. כמו כן, תלמיד שמתעלם מחבר במצוקה, למעשה נוקט עמדה פאסיבית, ובכך מאפשר להתנהגות הפוגענית להמשיך להתקיים. כך שגם לו יש חלק באחריות לפגיעה בחבר.

ניתן להציג את הסרטונים מתוך קמפיין של משרד המשפטים העוסק במניעת העברת תכנים בעלי אופי מיני ברשת, מבלי ידיעת המצולם <https://www.youtube.com/playlist?list=PLGSignVgHrxoKI23gwV4G1IQvvCYrTAut>

9. סיפורה של ילדה בת 13 שהתאבדה

בהתאם לגילי התלמידים ולהיכרותכם עם הכיתה, ניתן לספר על ילדה בת 13 מכפר סבא שהתאבדה בנובמבר 2015. **"בימים האחרונים אני מרגישה כמו אוויר, כאילו אני כלום, אין אף אחד שיגן עליי ושידבר איתי..." "כאילו שאני מכריחה אתכם לדבר איתי. גרמתם לי להרגיש כאילו אני סתם איזה אטום או חיידק. אף פעם לא באמת עירבתם אותי במשהו... לא חשבתם עליי כבן אדם אלא כסתם ליצן שמצחיק אותנו... ושמתי לב שאין דבר כזה חברים. אף אחד לא באמת אוהב אחד את השני. בשנייה שאתם הולכים, מדברים עליכם, על הלבוש שלכם, על המראה, על האופי. ודי, מספיק. אם אתם לא באמת חברים אחד של השני, אז אל תדברו לפחות מאחורי הגב..."** **לקוח מאתר מעריב 25.11.15**

10. דיון

- מה הרגשתם כשהקראתי את דבריה?
- האם שמעתם על המקרה בחדשות או מחברים?
- מה יכלו החברים שלה לעשות? האם מי שלא סייע לה נושא באחריות, גם אם לא הציק לה?
- האם לדעתכם ניתן למנוע זאת? כיצד?

הסבירו שהמקרה מאוד מצער ואולי ניתן היה למנוע אותו, אילו החברות והחברים של הילדה היו פונים להנהלת בית הספר או להורים. במקרים כאלו חשוב להתריע ולעזור לילד שמביע מצוקה. (בהמשך ישנם טיפים לאן ניתן לפנות).

ג. דרכים להתמודדות עם אלימות [10 דקות]

11. מה לדעתכם צריך לעשות אם נתקלים בבריונות ברשת?

- לחסום את החבר הפוגעני ברשת
- אל תשתתפו ואל תשתפו במסרים פוגעניים
- הפסיקו חברים שלכם שעוסקים בבריונות ברשת
- התרחקו מתלמידים שפוגעים באחרים
- דווחו למבוגר משמעותי בחייכם

12. לאן ניתן לפנות אם נפגעים מבריונות ברשת? (פרטים על הגורמים הבאים נמצאים בנספח)

- למבוגר משמעותי בחיים, מישהו שסומכים עליו - הורים, מורים, יועצת וכדומה
- 105 המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת – בטלפון: 105
- למשרד החינוך – לקו הפתוח לתלמידים
- לארגונים שנותנים עזרה נפשית ברשת – לדוגמה ער"ן או איגוד האינטרנט הישראלי (פרטים עליהם בנספח)
- לאתר בו נרשם המסר הפוגעני – יוטיוב, פייסבוק וכדומה – לבקש שיחסמו את הקבוצה או שיסירו את המסר
- למנהל פורום – לבקש שיסירו את המסר הפוגעני
- לגוגל – שיסירו את הנושא ממנוע החיפוש (יתבצע תוך 90 יום)

הדגישו - חשוב ביותר לקבל עזרה ולא לשתוק. שתיקה יכולה להחריף את המצוקה וניתן לקבל עזרה. במקרים של התעללות ניתן גם לפנות בתלונה למשטרה. התפקיד של כולנו – שלכם ושלי – לעזור לכל אחד מהתלמידים בכיתה/בביה"ס. לא להשאיר אותו לבד.

למורה בסיום השיעור רצוי לתלות את הדף מהנספח, בו יש קישורים וטלפונים לארגונים שניתן לקבל מהם עזרה. ניתן גם לשלוח את הדף במייל לתלמידים.

ד. ניסוח קוד אתי [30 דקות]

במידה שלא נותר זמן ניתן להמשיך בפעילות זו בשיעור אחר.

13. פעילות בקבוצות

חלקו את הכיתה לקבוצות בנות 6 תלמידים (ניתן לאחד כל שתי קבוצות מהפעילות הראשונה). בקשו מכל קבוצה לנסח כללים להתנהגות חיובית ברשתות החברתיות כלפי חברים בכיתה / בשכבה. בקשו שירשמו את הכללים שלהם על פלקט גדול. בקשו מכל קבוצה לתלות את הפלקט שלה על אחד הקירות בכיתה.

למורה ניתן לערוך פעילות זו כפעילות שכבתית ולתלות את הקוד האתי בשכבה.

חשוב גם לקבוע כללי התנהגות למקרים שבהם מתגלים מקרים של פגיעה בחברי הכיתה. למי פונים, איך עוזרים. אולי כדאי לקבוע וועדה של תלמידים שמיועדת לסייע לתלמידים במצוקה.

14. פעילות במליאה

בקשו מהתלמידים לעבור בין הפלקטים ולסמן ליד הכללים שהם מסכימים איתם V וליד כללים שאינם מסכימים איתם X. לאחר 5-10 דקות בקשו מכולם להתיישב במקומות. עברו בין הפלקטים והקריאו את הכללים שיש עליהם הסכמה רחבה ביותר. ובקשו מאחד התלמידים לרשום אותם על פלקט חדש. שאלו לגבי כללים שלא הייתה להם הסכמה מדוע לא מסכימים. האם ניתן לשנות את הניסוח כך שיותר תלמידים יסכימו לו. אם ישנה הסכמה רבה לגבי כלל נוסף הוסיפו אותו לרשימת הכללים. בסיום הפעילות, הקריאו את כל הכללים שנבחרו ותלו את הפלקט על אחד הקירות. אמרו שמעתה זהו הקוד האתי שלנו בכיתה ואנו מתחייבים לפעול לפיו.

ה. הרחבות אפשריות (בהתאם לזמן העומד לרשותכם ולהיכרותם עם התלמידים)

15. ניתן להפנות לעמוד הפייסבוק של קבוצת [אנחנו שונים – קהילה נגד אלימות ובריונות נוער](#). שם ניתן לקרוא על סיפורים של נערים ונערות שהציקו להם וגם התלמידים יוכלו לכתוב שם בעצמם.

16. ניתן גם לדבר על אפליקציית Blindspot שמעוררת גלי מחאה ברשת.

האפליקציה מאפשרת למי שרוצה בכך לרשום באנונימיות כל דבר כלפי אנשים אחרים. ראו את הכתבה בנושא והחליטו האם כדאי לעורר על כך דיון http://www.mako.co.il/news-israel/local-q4_2015/Article-6ad6f7a7c5de151004.htm

- האם שמעתם על האפליקציה הזו?
- לאור הדברים שלמדנו היום, האם לדעתכם רצוי להשתמש בה? מדוע?

ו. סיכום [2 דקות]

17. סיכום מפי התלמידים - מה לקחתם מהשיעור היום?

18. סיכום מפי המורה

היום למדנו על בריונות ברשת. ראינו שבריונות ברשת לא פחות פוגעת מהאלימות בחיים המציאותיים. ראינו שלעתים האלימות ברשת מלווה את האלימות בביה"ס ומעצימה אותה. אם מישהו מכם נפגע אתם תמיד יכולים לפנות אלי, או אל הורכם, או אל היועצת או אל כל אדם מבוגר משמעותי בחייכם. אנו רוצים שכולכם תרגישו בטוחים לגלוש באינטרנט, ללא פחד וחשש מפני אלימות כלפיהם. חשבו היטב אם אתם מתכננים להחרים, להשפיל או לפגוע בכל דרך אחרת במישהו מחבריכם. יתכן שלא תהיה מכך דרך חזרה. ואם אתם נתקלים בחרמות או במסרים פוגעניים כלפי חבר, עזרו לו. שלא יישאר לבד. אם אתם בוחרים לשתף פעולה עם הפוגעים ואפילו אם אתם בוחרים להתעלם מהמסר הפוגעני, יש לכם אחריות לפגיעה. לכן, זכרו את הקוד האתי שלנו, והיו חברים טובים לחבריכם לכיתה ולשכבה ובביה"ס.

מה ניתן לעשות במקרים של בריונות ברשת?

- כדאי לחסום את החבר הפוגעני

- לדווח למבוגר – הורה, מורה, מחנך, יועצת ביה"ס וכדומה

ניתן לפנות למקומות הבאים

- 105 המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת – בטלפון: 105 או גלשו באתר:

https://www.gov.il/he/Departments/child_online_protection_bureau

- למשרד החינוך: קו פתוח לתלמידים 1800-222003 או מוקד שירות חינוך 1800-250025

- לאיגוד האינטרנט: טלפון: 03-9700911, דוא"ל safe@isoc.org.il

- לער"ן – לעזרה ראשונה נפשית (בשפות: עברית, ערבית, רוסית ואנגלית)

<http://www.eran.org.il> בטלפון: 1201

- לבקש להסיר קבוצה מהפייסבוק (ככל שיותר אנשים ידווחו כך יש סיכוי שהיא תוסר מהר יותר)

<https://www.facebook.com/help/266814220000812>

- לבקש מגוגל שיסירו את הנושא (הנושא יוסר עד 90 יום)

<https://support.google.com/webmasters/answer/1663691?hl=iw>

- לדווח ליוטיוב <https://support.google.com/youtube/answer/2802268>

סיפור מקרה 1 - לחלוקה לקבוצות

דוד ויניב העלו סרטון משפיל ליוטיוב על ליאת מהכיתה שלהם. את הסרטון הם הפיצו לחבריהם הטובים. באותו היום כבר היו לו 1000 צפיות. תוך שבוע כבר למעלה מ-10,000 איש. ליאת שמה לב שבביה"ס נועצים בה עיניים וצוחקים עליה מאחורי הגב. חלק מהתלמידים אף החלו לקרוא לה בשמות גנאי ולצחוק עליה בפומבי. ליאת מאוד נפגעה והיא מסרבת ללכת לביה"ס, הפסיקה לאכול ולא יוצאת מחדרה.

שרון, חברתה הטובה של ליאת, שמה לב שליאת נעדרת מביה"ס ואינה עונה לה כבר כמה ימים.

חשבו יחד מה כדאי לשרון לעשות – האם כדאי לה לעזור לליאת. אם כן, כיצד? אם לא, מדוע?

דוד ויניב העלו סרטון משפיל ליוטיוב על ליאת מהכיתה שלהם. את הסרטון הם הפיצו לחבריהם הטובים. באותו היום כבר היו לו 1000 צפיות. תוך שבוע כבר למעלה מ-10,000 איש צפו בו. ליאת שמה לב שבביה"ס נועצים בה עיניים וצוחקים עליה מאחורי הגב. חלק מהתלמידים אף החלו לקרוא לה בשמות גנאי ולצחוק עליה בפומבי. ליאת מאוד נפגעה. היא מסרבת ללכת לביה"ס, הפסיקה לאכול ולא יוצאת מחדרה.

איך לדעתכם מרגישה ליאת כעת?

חשבו יחד מה כדאי לליאת לעשות. האם כדאי לה לפנות לעזרה. אם כן, לאן?

דוד ויניב העלו סרטון משפיל ליוטיוב על ליאת מהכיתה שלהם. את הסרטון הם הפיצו לחבריהם הטובים. באותו היום כבר היו לו 1000 צפיות. תוך שבוע כבר למעלה מ-10,000 איש צפו בו. ליאת שמה לב שבביה"ס נועצים בה עיניים וצוחקים עליה מאחורי הגב. חלק מהתלמידים אף החלו לקרוא לה בשמות גנאי ולצחוק עליה בפומבי. ליאת מאוד נפגעה היא מסרבת ללכת לביה"ס, הפסיקה לאכול ולא יוצאת מחדרה.

דלית, המחנכת של ליאת הבינה שפגעו בליאת. היא שמה לב שהיא גם לא הגיעה לביה"ס כבר כמה ימים. היא חושבת כעת מה לעשות בנדון.

חשבו יחד מה כדאי לדלית המחנכת לעשות.

דוד ויניב העלו סרטון משפיל ליוטיוב על ליאת מהכיתה שלהם. את הסרטון הם הפיצו לחבריהם הטובים. באותו היום כבר היו לו 1000 צפיות. תוך שבוע כבר למעלה מ-10,000 איש צפו בו. ליאת שמה לב שבביה"ס נועצים בה עיניים וצוחקים עליה מאחורי הגב. חלק מהתלמידים אף החלו לקרוא לה בשמות גנאי ולצחוק עליה בפומבי. ליאת מאוד נפגעה היא מסרבת ללכת לביה"ס, הפסיקה לאכול ולא יוצאת מחדרה.

האם דוד ויניב פעלו נכון? מה לדעתכם הם מרגישים כעת? מה כדאי להם לעשות כעת?

דוד ויניב העלו סרטון משפיל ליוטיוב על ליאת מהכיתה שלהם. את הסרטון הם הפיצו לחבריהם הטובים. באותו היום כבר היו לו 1000 צפיות. תוך שבוע כבר למעלה מ-10,000 איש צפו בו. ליאת שמה לב שבביה"ס נועצים בה עיניים וצוחקים עליה מאחורי הגב. חלק מהתלמידים אף החלו לקרוא לה בשמות גנאי ולצחוק עליה בפומבי. ליאת מאוד נפגעה היא מסרבת ללכת לביה"ס, הפסיקה לאכול ולא יוצאת מחדרה.

תלמידים מהכיתה ראו את הסרט המשפיל. הם מתלבטים אם לסייע לליאת או להתעלם ממנה?

חשבו מה כדאי להם לעשות ומדוע – אם יסייעו לליאת, כיצד יעשו זאת? באיזו מידה הם יהיו אחראים לפגיעה בה אם יתעלמו ממנה?

דוד ויניב העלו סרטון משפיל ליוטיוב על ליאת מהכיתה שלהם. את הסרטון הם הפיצו לחבריהם הטובים. באותו היום כבר היו לו 1000 צפיות. תוך שבוע כבר למעלה מ-10,000 איש צפו בו. ליאת שמה לב שבביה"ס נועצים בה עיניים וצוחקים עליה מאחורי הגב. חלק מהתלמידים אף החלו לקרוא לה בשמות גנאי ולצחוק עליה בפומבי. ליאת מאוד נפגעה היא מסרבת ללכת לביה"ס, הפסיקה לאכול ולא יוצאת מחדרה.

ההורים של ליאת שמו לב שמשוהו עובר עליה בימים האחרונים. הם מנסים להבין מה קרה לה.

חשבו מה תיעצו להורים של ליאת לעשות. כיצד יוכלו לעזור לה?

דנה, הדר ושרון חברות מאוד טובות מכיתה א'. הן עושות הכל יחד וכולם יודעים שהן תמיד מחוברות אחת לשנייה. בימים האחרונים דנה ושרון לא משתפות את הדר בפייסבוק. הדר ניסתה להתכתב איתן כמה פעמים בווטסאפ והן לא השיבו לה. כשניסתה לברר איתן בכיתה מה קרה, הן הגיבו שלא קרה שום דבר מיוחד, אך ההתעלמות ממנה ברשתות החברתיות המשיכה. הדר מאוד נפגעה. כעת היא מסתגרת בחדרה, לא מוכנה לראות אף אחד ומסרבת ללכת לביה"ס.

דניאלה, חברה מאוד טובה של הדר קראה בפייסבוק, שדנה ושרון החליטו להחרים את הדר, משום שהיא מרימה את האף מאז שהפכה למדריכה בצופים, והן לא מעוניינות שאף אחד ידבר איתה יותר. הן קיבלו כבר הרבה לייקים ותלמידים נוספים בכיתה גם הפסיקו לדבר עם הדר.

חשבו יחד מה כדאי לדניאלה לעשות. האם לעזור להדר? אולי להתעלם ממנה ולעשות לייק? אם תתעלם ממנה באיזו מידה היא תהיה אחראית לפגיעה בהדר למרות שלא פתחה בחרם?

דנה, הדר ושרון חברות מאוד טובות מכיתה א'. הן עושות הכל יחד וכולם יודעים שהן תמיד מחוברות אחת לשנייה. בשבוע שעבר הפכה הדר למדריכה בצופים והיא מאוד שמחה על כך. במקביל היא שמה לב, שבימים האחרונים דנה ושרון לא משתפות אותה יותר בפייסבוק. היא ניסתה להתכתב איתן כמה פעמים בווטסאפ והן לא השיבו לה. כשניסתה לברר איתן בכיתה מה קרה, הן הגיבו שלא קרה שום דבר מיוחד. אך ההתעלמות ממנה ברשתות החברתיות המשיכה. הדר שמה לב שתלמידים נוספים לא מדברים איתה בכיתה, כולל חבריה הטובים. היא מאוד נפגעה. כעת היא מסתגרת בחדרה ולא מוכנה לראות אף אחד ומסרבת ללכת לביה"ס.

חשבו יחד מה קרה לדעתכם בין הדר דנה ושרון? כיצד מרגישה הדר כעת? מה כדאי לה לעשות? האם כדאי לה לפנות לעזרה? אם כן, לאן?

דנה, הדר ושרון חברות מאוד טובות מכיתה א'. הן עושות הכל יחד וכולם יודעים שהן תמיד מחוברות אחת לשנייה. בשבוע האחרון דנה ושרון החליטו להחרים את הדר והן לא משתפות אותה יותר ברשתות החברתיות. הן רשמו בפייסבוק שהדר מעצבנת אותן, והיא מרימה את האף מאז שהפכה למדריכה בצופים ושאף אחד לא ידבר איתה יותר. הן כבר קיבלו הרבה לייקים ותלמידים נוספים בכיתה החלו להתעלם ממנה. הדר ניסתה כמה פעמים ליצור איתן קשר בווטסאפ אבל הן לא השיבו לה. כשניסתה לדבר איתן בכיתה הן אמרו שלא קרה שום דבר, אך ההתעלמות ממנה ברשתות החברתיות המשיכה. הדר מאוד נפגעה. כעת היא מסתגרת בחדרה, לא מוכנה לראות אף אחד ומסרבת ללכת לביה"ס.

מה דעתכם על ההתנהגות של דנה ושרון. האם הן פועלות נכון? איך הן מרגישות כעת לדעתכם?

שיעור אחר

דנה, הדר ושרון חברות מאוד טובות מכיתה א'. הן עושות הכל יחד וכולם יודעים שהן תמיד מחוברות אחת לשנייה. בשבוע האחרון דנה ושרון החליטו להחרים את הדר והן לא משתפות אותה יותר ברשתות החברתיות. הן רשמו בפייסבוק שהדר מעצבנת אותן, והיא מרימה את האף מאז שהפכה למדריכה בצופים ושאף אחד לא ידבר איתה יותר. הן כבר קיבלו הרבה לייקים ותלמידים נוספים בכיתה החלו להתעלם ממנה. הדר ניסתה כמה פעמים ליצור עם דנה ושרון קשר בווטסאפ אבל הן לא השיבו לה. כשניסתה לדבר איתן בכיתה הן אמרו שלא קרה שום דבר, אך ההתעלמות ממנה ברשתות החברתיות המשיכה. הדר מאוד נפגעה.

ההורים של הדר, שמו לב שמשוה לא בסדר איתה. בימים האחרונים היא מסתגרת בחדרה, ולא רוצה לראות אף אחד ומסרבת ללכת לביה"ס. הם הבינו שמשוה קורה ברשת החברתית, אבל הם לא יודעים מה.

חשבו מה כדאי להורים שלה לעשות. כיצד יוכלו לסייע לה?

דנה, הדר ושרון חברות מאוד טובות מכיתה א'. הן עושות הכל יחד וכולם יודעים שהן תמיד מחוברות אחת לשנייה. בשבוע האחרון דנה ושרון החליטו להחרים את הדר והן לא משתפות אותה יותר ברשתות החברתיות. הן רשמו בפייסבוק שהדר מעצבנת אותן, שהיא מרימה את האף מאז שהפכה למדריכה בצופים ושאף אחד לא ידבר איתה יותר. הן כבר קיבלו הרבה לייקים ותלמידים נוספים בכיתה החלו להתעלם ממנה. הדר ניסתה כמה פעמים ליצור איתן קשר בווטסאפ אבל הן לא השיבו לה. כשניסתה לדבר איתן בכיתה הן אמרו שלא קרה שום דבר, אך ההתעלמות ממנה ברשתות החברתיות המשיכה. הדר מאוד נפגעה. כעת היא מסתגרת בחדרה, לא מוכנה לראות אף אחד ומסרבת ללכת לביה"ס.

תלמידים בכיתה ראו את מה שרשמו דנה ושרון על הדר ושמו לב שהן כבר קיבלו הרבה לייקים. הם מתלבטים עם להצטרף לחרם על הדר ולעשות לייק.

חשבו מה כדאי לתלמידי הכיתה לעשות ומדוע? האם כדאי להם להצטרף? באיזו מידה הם יהיו אחראים לפגיעה בהדר אם יעשו לייק, למרות שלא פתחו בחרם?

"אחד משישה בני נוער היה קורבן לאלימות ברשת"

מהפצת שקרים על ידי "חברים לכיתה", דרך חשיפת תמונות אישיות ועד חרם כיתתי והשפלות: הרשת הפכה למקום מסוכן ביותר עבור צעירים ובני נוער. אז איך תזהו ברשת וכיצד תתמודדו? שמים סוף לאלימות

פורסם 11/12/13 10:53 | mako | ג'ורג' אבני

על פי מחקרים שנעשו בארץ, כל ילד שני שקורא את הכתבה הזו, היה קורבן לאלימות או מכיר מישהו שהיה קורבן. אלימות בקרב בני נוער בבית הספר ומחוצה לו, הופכת לצערנו לנפוצה יותר ויותר. מחקרים נוספים של עמותת [עמיד בטוח](#) למניעת אלימות ילדים ובני נוער, מצביעים על כך שכ-23% מבני הנוער פוחדים לצאת מהבית ומגדירים את בית הספר כמקום לא בטוח. לאלימות יש פנים רבות והיא יכולה להופיע בצורה של אלימות מילולית, לחץ חברתי שלילי, חרם, אלימות פיזית ועוד. אך בעוד אלימות פיזית היא קלה לזיהוי, בריונות ברשת, תופעה נפוצה לא פחות, קשה לזיהוי וקשה יותר להתמודד איתה.

בריונות ברשת

מחקרים שנערכו באירופה מצביעים כי אחד מכל חמישה בני נוער היה קורבן לבריונות ברשת ובארה"ב הממוצע הוא אחד מארבעה. בישראל הנתונים העדכניים ביותר הם משנת 2011, וקובעים שאחד מכל שישה בני נוער היה קורבן לאלימות ברשת ואחד משניים מכיר קורבן לאלימות. סביר להניח שבשנת 2013 הנתונים קיצוניים אף יותר עקב עליית החדירה של הטלפונים הסלולריים לחיינו.

מירה פרידמן חמו, יו"ר עמותת "עמיד בטוח", מסבירה כיצד הפכה הבריונות ברשת לכל כך נפוצה: "הילדים והנוער כיום מבליים חלק ניכר מזמנם ברשתות החברתיות, התופסות מקום נכבד מכלל התקשורת בין בני הנוער גם במהלך הימצאותם בבית הספר. הרשתות החברתיות הן זירת פעילות משמעותית מאוד בחיי הילדים והנוער, אם לא המשמעותית מכולן. אך בניגוד למגרש המשחקים, הגן הציבורי והכיתה – הרשתות החברתיות פועלות ללא נוכחות, פיקוח או מעורבות של מבוגר אחראי. מדובר על שטח הפקר שבו לא קיים קוד התנהגות כלשהו ובני הנוער הם אדונים לעצמם".

מדוע בריונות ברשת כל כך מסוכנת?

"בניגוד לאלימות בשטח בית הספר, הבריונות ברשת נמשכת בכל שעות היממה, היא מופצת לכל עבר ונשארת לתמיד. כל מילה ומילה המופיעה ברשתות החברתיות נרשמת ומתועדת לתמיד", מסבירה חמו, "כל חרם כיתתי אינו מוגבל לאנשים היוזמים אותו אלא מופץ בהרחבה בין כלל בני הנוער בכיתה, בבית הספר ובסביבות החברתיות באופן מיידי ונרחב. מעבר לחשיפה הרחבה, אמירות ופרסומים אלו זוכים לחיים ממושכים ומשפיעות על הקורבנות לאורך זמן".

"כל הכיתה שלי משתתפת אז גם אני"

בדקנו בעזרת עמותת עמיד בטוח מה חושבים בני נוער על בריונות ברשת. 80% מבני הנוער הנשאלים על הסיבות לקיומה של בריונות ברשת, טוענים שהיא מתרחשת "משום שזה מצחיק", "זה לא סיפור", "כל הכיתה שלי משתתפת אז גם אני" ועוד.

חשוב לדעת: אלימות ברשת החברתית היא מיוחדת בכך שהיא מגבירה את ממדי הנזק שהיא גורמת, יותר מכל אירוע אלימות פיזי, ולא חסרים תקדימים של ביטויים קיצוניים ביותר כדוגמת המקרה של דוד אל מזרחי בן ה-15 ששם קץ לחייו על רקע בריונות חוזרת ונשנית ברשת. נתון מעניין מארה"ב בנושא קובע שכמעט 10% מהתלמידים שפספסו שבוע מהלימודים, עשו זאת משום שהם עברו אירוע התעללות ברשת, אחוז גבוה מזה של היעדרויות עקב אלימות שאינה ברשת.

שני חסמים עיקריים מונעים מבני הנוער להתערב ולנסות לעצור את התופעה: חוסר ידיעה ופחד להיות הראשון שמתנגד לחרם.

חוסר ידיעה: לפעמים בני הנוער פשוט לא מבינים שמדובר באלימות. כאשר רואים שמרביצים למישהו מבינים שכואב לו, אך כאשר רואים את אותו דבר קורה ברשת לא תמיד מבינים כיצד מרגיש הקרבן.

פחד להיות הראשון שמתנגד: גם במידה וישנה הבנה של חומרת האירוע, קשה מאוד לבני הנוער להיות הראשון שקם ומתנגד, בעיקר בגלל החשש להיות הקורבן הבא. כמעט כל בני הנוער שנשאלו כיצד יגיבו אם מישהו אחר יגן על הקורבן ענו שיצטרפו אליו, אבל לא יהיו הראשונים לעשות כן.

אז איך נזהה בריונות ברשת?

חמו מציינת עבורנו את התופעות המרכזיות המזוהות כבריונות ברשת (Bullying Cyber):

- חרמות והתעללויות אחרות – התופעה השכיחה ביותר.
- התחזות לאדם אחר או ארגון ברשת ופרסום מידע בשמו.
- הפצת שקרים ושמעות באמצעות הרשת, מה שמגיע מיידית לכיתה שלמה, שכבה שלמה, בי"ס שלם והלאה
- הפצת תמונות ומידע פרטי אחר (לדוג' – אאוטינג).

איך לא תיקחו חלק בבריונות

אם נתקלתם בבריונות ברשת, אנחנו מזמינים אתכם להיות הראשונים שמגיבים. יש מספר דרכים להגיב במקרה של בריונות ברשת, ואם תהיו הראשונים, רוב הסיכויים שילדים נוספים יצטרפו אליכם ויעזרו לכם להילחם בתופעה:

- אל תשתתפו בבריונות ברשת! אל תעשו Share ואל תעשו Like לתכנים פוגעים.
- אם חבריכם משתתפים באירועי בריונות כאלו, תגידו להם להפסיק.
- אל תהיו חברים של בריונים, אין מה להתבייש בלנתק קשר איתם.
- דווחו למורה או הורה. אם אתם מרגישים שלא בנוח, פנו למנחה "עתיד בטוח" בביה"ס.

עמותת "עתיד בטוח" מפעילה כ-100 נבחרות של בני נוער מובילים, ברחבי ישראל, מטירת הכרמל שבצפון ועד אופקים שבדרום, בעשרות בתי ספר. נבחרות "מנהיגות צעירה" אלו פועלות כסוכני שינוי ליצירת עתיד בטוח בסביבתם בפיתוח מיזמים שמטרתם למנוע אלימות ברשת. את הנבחרות מובילים סטודנטים שזוכים למלגה והכשרה. אם בבית הספר שלכם אין מנחה של "עתיד בטוח", תוכלו לפנות [למוקד איגוד האינטרנט הישראלי](#), ולשוחח טלפונית עם נציג האיגוד שיעץ וינסה לסייע ובמידת הצורך יפנה אתכם לגורם מקצועי מתאים.

הבריונות וירטואלית. הפגיעה אמיתית

מלבד פעילות לעצירת בריונות ברשת, יש דברים קטנים שאם תקפידו עליהם, תוכלו למנוע מצב בו אתם תפלו קרבן לבריונות ברשת. איגוד האינטרנט הישראלי, הפועל מזה למעלה מעשור לשמירה על האינטרנט והמשתמשים בו ולמיגור הפגיעות ברשת, חושף בפנינו מספר מקרים של בריונות ברשת שהתרחשו לאחרונה בישראל, ומוסיף המלצות כיצד לפעול כדי שמקרים אלו לא יקרו לכם:

לא רק בבתי הספר. גם הרשת הפכה למסוכנת עבור בני נוער

- נערה העלתה תמונה של עצמה בבגד ים, לא הגדירה הגדרת פרטיות לתמונה ומצאה את תמונתה באתר פורנוגרפי. **ההמלצה שלנו:** חישוב פעמיים שלוש וארבע לפני שאתם מעלים משהו לרשת (הוא ישאר שם לנצח), ואם כבר העליתם, ודאו שרק מי שאתם רוצים יוכל לראות זאת.
 - נער שהפיץ תמונה מביכה של חבר לכיתה שהגיע אליו מאחד החברים, נתבע ע"י הורי הנער הנפגע. **ההמלצה שלנו:** שיתוף, העברה, הפצה, היא עבירה על החוק בדיוק כמו ייזום של תמונה כזו והעלתה לרשת. בקיצור החוק חל גם ברשת.
 - נערה בת 14 חשה לפתע שנער שעימו היא מנהלת צ'ט נשמע מעט מלחיץ, וגולש לאט לדרישות חריגות. **ההמלצה שלנו:** ראשית, וודאו עם מי אתם נכנסים לצ'ט, עלולים להיות שם אנשים שלא בהכרח מתכוונים לטוב. נסו לבדוק עליהם יותר מידע. וברגע שזה מתחיל להיות לא נעים, נתקו מייד קשר. אם אתם מרגישים מאוימים, נסו להשתמש באמירה כמו אני פונה למשטרה/ המשטרה מעורבת, שגורמת למי שרוצה לפגוע להתרחק במהירות. בכל מקרה רצוי לשמור על תיעוד מצולם של התקשורת (צילומי מסך/פרינטים)
- איגוד האינטרנט מפעיל קו פתוח לפניות הציבור, ובו מענה אנושי ותמיכה בכל הקשור לפגיעה או עוולה ברשת וסיוע למי שנפגע ברשת. כמו כן הוא עוסק בבנייתו של מערך סיירי רשת, אשר יפעלו לאיתור תכנים לא ראויים, מצבי מצוקה, אירועים חריגים, תכנים לא ראויים ועוד. האירועים שיאותרו, ידווחו לנציגי הקו הפתוח לצורך המשך טיפול.

נתקלתם בבריונות ברשת? פנו לקו הפתוח של ארגון האינטרנט הישראלי
בטלפון: 03-9700911 ימים א-ה' משעה 10:00 עד שעה 20:00 או במייל: SAFE@ISOC.ORG.IL